

FİİL ÇEKİMİ

Mastar halindeki bir fiilin kip ve kişi eki almasına fiilin çekimlenmesi denir. Fiiller kip ve işi eki olarak cümlede **yüklem** olur.

Şöyle formüle edilebilir:

FİİL + KİP + ŞAHİS EKİ

HABER KİPLERİ

TASARLAMA (DİLEK) KİPLERİ

1. Görülen Geçmiş Zaman (-dı)

Emir dün evde kitap oku-du.

2. Duyulan Geçmiş Zaman (-miş)

Emir dün evde kitap oku-muş.

3. Şimdiki Zaman (-yor)

Emir şimdi evde kitap oku-yor.

4. Gelecek Zaman (-ecek)

Emir yarın evde kitap oku-y-acak.

5. Geniş Zaman (-ar)

Emir her gün evde kitap oku-r.

1. İstek Kipi (-a, -e)

Emir evde kitap okuy-a.

2. Emir Kipi (-)

Emir, evde kitap oku.

3. Şart Kipi

Emir evde kitap oku-sa kendini geliştirir.

4. Gereklilik Kipi (-meli, malı)

Emir evde kitap oku-malı.

*Çekimli fiiller cümlede yüklem olur. Cümledeki asıl mesajı taşır.

*Yüklem dışındaki sözcükler ekstra bilgileri verir ve yüklem söylenmedikçe cümle oluşturamaz.

"Emir dün evde kitap okudu." cümlesinde mesaj Emir'in okumasıdır. Ne okuduğu, ne zaman ve nerde okuduğu ekstra bilgilerdir.

FİİLLERDE ZAMAN / ANLAM / KİP KAYMASI

Bir kipin yerine başka bir kipin kullanılmasına zaman kayması denir.

Yarın ailecek sinamaya gidiyoruz. (gideceğiz > gelecek zaman yerine şimdiki zaman)
Allah dualarını kabul etsin. (ede > istek kipi yerine emir kullanılmış.)

EK-FİİL

İ-MEK fiili isimleri, isim soylu sözcük ve sözcük gruplarını dört farklı şekilde çekimler. Şart çekimi hariç diğer çekimler cümlede **yüklem** olur. Yani ek fiilin bir görevi isimleri yüklem yapmaktır.

EK-FİİLİN ÇEKİMLERİ

Ek-fiilin Görülen Geçmiş Zamanı

Emir dün hasta-y-dı.

Dün hava sıcak-tı.

Ek-fiilin Duyulan Geçmiş Zamanı

Emir dün hasta-y-mış.

Dün hava sıcak-mış.

Ek-fiilin Şartı

Emir hasta-y-sa okula gelmesin.
Hava sıcak-sa dışarı çıkmayın.

*Ek-fiilin şart çekimi yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi cümlede yüklem olmaz. Cümledeki yüklem şartını ifade eden yan cümle olur.

Ek-fiilin Geniş Zamanı

Emir bugün hasta-dir.

Bugün hava sıcak.

*Geniş zamanda tüm şahıslarda tekrar eden bir kip eki yoktur. İsmi doğrudan şahıs eki getirilir ve geniş zaman anlamı oluşur. Bunu görelim:

Ben öğrenci-y-di-m
Sen Öğrenci-y-di-n
O öğrenci-y-di
Biz öğrenci-y-di-k
Siz öğrenci-y-di-niz
Onlar öğrenci-y-di-ler

Ben öğrenci-y-mış-im
Sen Öğrenci-y-mış-sin
O öğrenci-y-mış
Biz öğrenci-y-mış-iz
Siz öğrenci-y-mış-siniz
Onlar öğrenci-y-mış-ler

Ben öğrenci-y-se-m
Sen Öğrenci-y-se-n
O öğrenci-y-se
Biz öğrenci-y-se-k
Siz öğrenci-y-se-niz
Onlar öğrenci-y-se-ler

Ben öğrenci-y-im
Sen öğrenci-sin
O öğrenci-dir
Biz öğrenci-y-iz
Siz öğrenci-siniz
Onlar öğrenci-ler

Ekfiilin ikinci görevi çekimli fiillere gelerek birleşik çekim yapmaktır.

Hikaye Birleşik Zaman (-idi)

Emir buraya geldi-y-di
Emir buraya gelmiş-ti.
Emir buraya geliyor-du.
Emir buraya gelecek-ti.
Emir buraya gelir-di.
Emir buraya gele-y-di.
Emir buraya gelse-y-di.
Emir buraya gelmeli-y-di.

Rivayet Birleşik Zaman (-imiş)

Emir buraya geldi-
Emir buraya gelmiş-miş.
Emir buraya geliyor-muş.
Emir buraya gelecek-miş.
Emir buraya gelir-miş.
Emir buraya gele-y-miş.
Emir buraya gelse-y-miş.
Emir buraya gelmeli-y-miş.

Şart Birleşik Zaman (-ise)

Emir buraya geldi-y-se
Emir buraya gelmiş-se.
Emir buraya geliyor-sa.
Emir buraya gelecek-miş.
Emir buraya gelir-se.
Emir buraya gele-
Emir buraya gelse-
Emir buraya gelmeli-y-se.